

МАРКЕТИНГ І РИНКОВІ ВІДНОСИНИ

УДК 355.01

Сороківська О.А.,
д-р екон. наук, доцент,
професор кафедри менеджменту у виробничій сфері,
Мосій О.Б.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту у виробничій сфері,
Кужда Т.І.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту у виробничій сфері,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВІДКРИТТЯ ВЛАСНОЇ СПРАВИ ЯК ШЛЯХ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ АТО

Sorokivska O.A.,
dr.sc.(econ.), assoc. prof., professor at the
department of management in manufacturing sphere
Mosiy O.B.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof.,
assistant professor at the department of
management in manufacturing sphere
Kuzhda T.I.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof.,
assistant professor at the department of
management in manufacturing sphere
Ternopil Ivan Puluj National Technical University

OPENING OF OWN BUSINESS AS A WAY FOR SOCIAL AND ECONOMIC ADAPTATION OF ATO VETERANS

Постановка проблеми. Сьогодні економічна та політична ситуація в Україні значно ускладнена у зв'язку із проведенням АТО. Українські захисники, повертаючись з війни на рідну землю, досить часто стикаються із труднощами, пов'язаними не лише з психологічною адаптацією до життя у суспільстві. Значні проблеми мають місце у площині забезпечення їх соціального становища, достатнього рівня добробуту їх сімей та економічного розвитку. Після демобілізації бійцям вкрай важко знайти роботу. Для багатьох із них вирішенням цієї проблеми може стати відкриття власної справи. Адже важливою умовою повернення до повноцінного життя українського воїна є його самореалізація, отримання стабільного економічного доходу та забезпечення відповідного соціального статусу у суспільстві. Маючи стабільний дохід та власну справу, наші захисники зможуть повірити у свої сили, впевнено планувати майбутнє для своїх родин, із натхненням працювати на благо держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічну основу дослідження склали роботи вітчизняних і зарубіжних авторів з проблем соціально-економічної політики та її складової частини – соціально-економічної реабілітації, а також дослідження, присвячені аналізу проблем, що стоять перед ветеранами бойових дій в період адаптації до умов мирного життя.

Важливими для розуміння проблем ветеранів АТО, особливостей їх соціальної адаптації після повернення із зони бойових дій є роботи, присвячені проблемам реабілітації учасників локальних

військових конфліктів. На думку російського соціолога Д. Д. Пожидаєва, соціальний стан військового – учасника бойових дій після звільнення у запас характеризується «кризою ідентичності», що «знаходить прояв у порушенні здатності особистості брати участь у складних соціальних взаємодіях, в яких відбувається реалізація людської особистості і підтвердження її ідентичності» [1]. Дослідники Т.І. Єрьоміна, Н. П. Крюков, Ю. Ю. Логінова [2] свідчать, що адаптація учасників бойових дій до умов цивільного життя характеризується напруженими відносинами між ними та суспільством. Абсолютна більшість ветеранів негативно ставляться до представників влади, вважають, що держава обманула їх. Суспільство ж ставиться до ветеранів з нерозумінням та побоюванням, що посилює реакцію ветеранів на незвичні умови, які вони оцінюють з притаманним їм фронтовим максималізмом [2]. Ще однією проблемою, з якою стикаються ветерани, є посттравматичні стресові розлади. Багато робіт, присвячених цьому феномену, з'являлось, як правило, після значних військових конфліктів. С. Ніколаєнко розроблено типологію учасників бойових дій з деструктивними постстресовими змінами особистості [3]. У той же час проблеми українських ветеранів ще тільки починають входити до кола наукових проблем, що досліджуються вітчизняними соціологами. У більшості наукових розвідок мало уваги приділено визначенню конкретних шляхів соціально-економічної адаптації ветеранів, не враховано специфіку проведення саме антитерористичної операції на Сході України, недостатньо чітко встановлено зворотній зв'язок із учасниками дослідження. Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак зумовило вибір напряму дослідження в науковому і практичному аспектах.

Постановка завдання. Метою представлено дослідження є діагностика сучасного стану підтримки та стимулювання процесів започаткування і ведення бізнесу ветеранами АТО, а також поглиблення теоретичних аспектів та розробка практичних рекомендацій для ефективного поєднання громадських і урядових ініціатив у цій сфері. Об'єктом дослідження виступають процеси забезпечення соціально-економічної адаптації ветеранів АТО. Предметом дослідження є сукупність науково-методичних положень та прикладних аспектів започаткування та ведення власного бізнесу демобілізованими учасниками АТО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічні умови господарювання, що склалися сьогодні в Україні, дають можливість спрямувати підприємницький потенціал учасників АТО, більшість з яких є молодими, працездатними та енергійними людьми, у сферу малого та середнього підприємництва, розвиваючи їх економічні починання шляхом надання підтримки з боку громадських організацій, органів влади, навчальних установ з метою забезпечення ефективної підприємницької діяльності.

За даними офіційних джерел станом на 25 серпня 2016 року було зареєстровано майже 250 тисяч учасників бойових дій у зоні антитерористичної операції (АТО), з них 166 тисяч службовців збройних сил України [4]. До сьогодні строки врегулювання військового конфлікту на Донбасі залишаються невизначеними. Отже, доцільно припустити, що кількість учасників бойових дій і надалі зростатиме. Значна частина учасників АТО потребуватиме робочих місць після демобілізації. На 1 серпня 2016 року майже 20 тисяч учасників АТО зареєстровані як безробітні [5].

На даний час в Україні діють громадські ініціативи та регіональні програми підтримки ветеранів АТО. Так, влаштуватись на роботу безробітним учасниками АТО в Україні допомагають державні центри зайнятості. Також безробітні ветерани мають доступ до загальних послуг щодо пошуку роботи, профорієнтації та професійного навчання. Із 30 серпня 2016 року учасників АТО включено до переліку «категорій громадян, що мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню». Для таких категорій передбачена квота в 5% для підприємств, які налічують понад 20 працівників, та можливе відшкодування ЄСВ протягом року (за умови влаштування на роботу протягом року). З початку 2015 року по серпень 2016 року послугами служби зайнятості скористувалися близько 38600 військовослужбовців-учасників АТО, 8400 осіб влаштовано на цивільну роботу, ще кілька тисяч повернулись на військову службу за контрактом, а 1800 – отримали одноразову виплату допомогу по безробіттю для започаткування власного бізнесу [5].

У Тернопільській області до вирішення проблем працевлаштування ветеранів АТО також долучаються різні установи, серед яких і базові центри зайнятості регіону. З березня 2015 року до цих установ звернулись 1987 учасників АТО. Усім ветеранам було надано інформаційні та консультаційні послуги щодо сприяння працевлаштуванню. За станом на 7 червня 2017 року 552 особи працевлаштовано, з них 66 – отримали одноразову допомогу по безробіттю для організації підприємницької діяльності, 166 учасників АТО проходили професійне навчання за направленням служби зайнятості [6].

Проте результати статистичних досліджень Тернопільського обласного центру зайнятості свідчать про те, що лише половина із тих ветеранів, які створюють бізнес-план та отримують допомогу для започаткування власного бізнесу, дійсно його розпочинають. Ще менша кількість таких осіб втримуються «на плаву» та ефективно здійснюють бізнесову діяльність впродовж тривалого періоду часу.

Головне управління Держгеокадастру в Тернопільській області є ще однією установою, яка надає допомогу та підтримку ветеранам АТО у питаннях отримання земельних ділянок з метою започаткування та ведення бізнесу у галузі сільського господарства. За даними цієї організації, на

даний час у Тернопільській області учасники антитерористичної операції подали більше восьми тисяч заяв про отримання земельних наділів. За результатами їх розгляду було надано більше шести з половиною тисяч дозволів на розробку землепорядної документації на землі площею понад 4 тис. га, у тому числі для ведення садівництва, особистого селянського господарства, будівництва господарських будівель і споруд [7].

На сьогодні у Тернопільському регіоні діють також більше десяти громадських організацій та об'єднань, які опікуються питаннями ветеранів АТО. До них відносимо: «Логістичний центр допомоги бійцям АТО», ГО «Об'єднання бойових побратимів», ГО «Всеукраїнський союз ветеранів АТО», Тернопільський регіональний ресурсний центр. Допомога цих організацій полягає у наданні соціальної, психологічної та інших видів допомоги при реабілітації ветеранів АТО та адаптації їх до сучасних економічних умов господарювання у Тернопільській області.

Також у регіоні функціонує представництво Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції у Тернопільській області, яке реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, їх соціальної та професійної адаптації, а також забезпечує виконання державної політики у сфері волонтерської діяльності і соціального захисту ветеранів АТО.

На теренах області станом на 1 червня 2017 року діють досить потужні бізнес-асоціації, які потенційно можуть долучитися до вирішення питань економічної адаптації ветеранів АТО. До них доцільно віднести ГО «Тернопільська філія «Клуб ділових людей», ГО «Спілка підприємців "Українська справа", Всеукраїнську громадську організацію «Асоціація платників податків України» в Тернопільській області, Організацію роботодавців Тернопільської області.

Отже, можемо констатувати наявність достатньої кількості державних установ, громадських об'єднань та бізнесових структур, які прямо або опосередковано опікуються питаннями ветеранів АТО. Проте проблемність ситуації полягає у тому, що діяльність цих структур недостатньо скоординована у питаннях надання інформаційної підтримки, проведення навчальних заходів з метою надання теоретичних знань і практичних навиків, формування механізму здешевлення кредитних ресурсів для започаткування та ведення бізнесу ветеранами АТО, проведення консультацій та роз'яснювальної роботи з цією категорією населення. На сьогодні також не розроблено ефективного системи стимулювання учасників підприємницької діяльності, які займаються суспільно корисним бізнесом, та не створено єдиного інформаційного ресурсу з інформацією про умови ведення бізнесу, законодавство, програми розвитку малого бізнесу, гранти та потенційних інвесторів. Все це значно ускладнює комунікаційні процеси між ветеранами АТО та установами, які мають потенційні та реальні можливості для надання їм кваліфікованої допомоги і підтримки.

Тому ключове завдання наукової та громадської спільноти полягає насамперед у розробленні дієвих заходів підтримки та стимулювання процесів започаткування і ведення бізнесу ветеранами АТО з метою ефективного поєднання громадських та регіональних ініціатив із загальнодержавними програмами і стратегіями. Саме симбіоз зусиль ветеранів АТО, органів влади, бізнесових структур та громадських об'єднань є, на нашу думку, одним із найбільш дієвих інструментів досягнення синергійного ефекту у цій сфері.

Дуже повчальним у цьому сенсі є застосування зарубіжного досвіду підтримки ветеранів. Зокрема США на сьогодні є країною, яка налічує понад 20 мільйонів ветеранів збройних сил, з них 7 мільйонів служили після 1990 року – початку війни у Перській Затоці. Ця країна, ймовірно, має найбільше в світі ветеранів працездатного віку. Саме у Сполучених Штатах 1,7 млн із 18,3 млн власників бізнесу були ветеранами у 2012 році. Серед ветеранів до 50 років близько 6% або 370 тисяч займались бізнесом [8]. Опікується питаннями ветеранів Міністерство у справах ветеранів із бюджетом в 167 млрд доларів США та персоналом понад 360 тисяч осіб. Малий бізнес ветеранів підтримує відповідний підрозділ Адміністрації малого бізнесу США.

Також у Сполучених Штатах успішно функціонує Програма «From boots to business» («З армійських черевиків у бізнес») [9]. У межах цієї програми налагоджено ефективне публічно-приватне партнерство Адміністрації малого бізнесу, Міністерства Оборони США, Сиракузького Університету та інших громадських партнерів. Ця програма включає в себе три складових частини – вступне інформаційне відео, обов'язковий дводенний клас «Вступ до підприємництва» в рамках курсу підготовки до цивільного життя (Transition GPS) на 165 воєнних базах та онлайн-курс «Основи підприємництва» від консорціуму університетів (8 тижнів по 10 годин підготовки).

Після звільнення зі служби ветерани можуть отримати підтримку SBA – Адміністрації малого бізнесу та громадського суспільства. Крім того у США функціонують Центри підтримки бізнесу ветеранів, організовані місцевими університетами та громадськими організаціями за державного фінансування. Центри надають професійні тренінги, допомагають орієнтуватися у правових нормах, надають допомогу в підготовці бізнес-плану та оцінюванні його реалістичності, забезпечують менторську підтримку. У Сполучених Штатах діють, крім державних, ще приватні ресурси – VetNet (агрегатор ініціатив для ветеранів), VetFran (допомога у відкритті франчайзингового бізнесу), Veteran Fast Launch Initiative (надає програмне забезпечення, ділові послуги для відкриття бізнесу безоплатно

або із суттєвою знижкою). Ветерани також мають право на пільгове отримання кредитів для свого бізнесу під часткову державну гарантію від SBA – зі знижкою на ціни послуг SBA до 100%. У США уряд поставив за мету 23% коштів на державні (федеральні) закупівлі витратити на контракти з малим бізнесом. Контракти до 150 000 доларів США зарезервовані для малого бізнесу, за умови наявності конкуренції хоча б між двома компаніями. Бізнес, що належить ветеранам-інвалідам має квоту в розмірі 3% від загальної суми державних закупівель [9]. Квота може забезпечуватись через тендери, відкриті лише для ветеранів-інвалідів на закупівлі з єдиного джерела. Також можуть ставитись вимоги залучення бізнесу ветеранів-інвалідів як субпідрядників. У 2016 фінскальному році ветерани-інваліди у США отримали федеральних контрактів на суму 9,4 млрд доларів, що склало 3,4% від загальної вартості укладених угод. Найбільше контрактів ветерани-інваліди отримали від Міністерства оборони, Міністерства у справах ветеранів та Міністерства внутрішньої безпеки (DHS).

У Британії та інших країнах Співдружності Націй практичну підтримку ветеранам надає переважно «третій» сектор – неприбуткові організації, які фінансуються як урядом, так і благодійними внесками. Так, у Великобританії успішно функціонує Програма «Be the Boss» («Стань босом») [10]. Ця програма фінансується британським урядом і впроваджується Королівським Британським Легіоном. Вона включає систему тренінгів щодо відкриття нового бізнесу, допомогу у написанні бізнес-плану та фінансового прогнозу, у пошуку фінансування, діагностиці проблем на початкових стадіях роботи, менторство.

У Канаді діє Програма «Prince's Operation Entrepreneur» («Операція підприємець») [11]. У рамках програми благодійний фонд Принца Чарльза проводить семиденну базову підготовку до підприємництва, адаптовану до потреб ветеранів та одноденні семінари. Можливе менторство та фінансування від партнерської організації, яке є доступним для всіх осіб, що старші 39 років. Ветерани отримують допомогу в рамках загальних програм підтримки малого бізнесу.

Отже, можемо констатувати наявність значної кількості прогресивних програм допомоги ветеранам у розвинутих країнах. Намагаючись впровадити передовий досвід світової спільноти в Україні, автори даної статті приймають безпосередню участь у Проекті формування Дорожньої карти розвитку малого та середнього бізнесу демобілізованих учасників бойових дій в зоні АТО, який реалізується за фінансової підтримки Програми USAID «Лідерство в економічному врядуванні».

Метою Дорожньої карти розвитку малого та середнього бізнесу демобілізованих учасників бойових дій в зоні АТО є розроблення та імплементація заходів, спрямованих на формування сприятливого соціального, інституційного й інформаційного середовища для відкриття власної справи і реалізації підприємницьких ініціатив демобілізованих учасників бойових дій у зоні АТО шляхом раціонального поєднання громадських ініціатив та зусиль держави.

Розроблений документ являтиме собою набір взаємопов'язаних етапів, кроків та заходів, які покликані раціонально поєднати зусилля громадськості, влади, бізнесу і ветеранів АТО з метою мобілізації ресурсів регіону та максимального врахування інтересів усіх зацікавлених сторін задля створення сприятливих умов започаткування та ведення бізнесу.

У рамках проекту було проведено фокус-групові дослідження за участю ветеранів АТО Тернопільської області. За результатами засідань двох фокус-груп, у яких взяли участь близько 20 осіб, було сформовано перелік основних бар'єрів, які, на думку ветеранів, перешкоджають започаткуванню та веденню ними бізнесу. Зокрема до адміністративних бар'єрів на макрорівні було віднесено:

- надмірне оподаткування (податки потрібно платити з першого ж місяця реєстрації підприємства) і у зв'язку з цим неможливість діяти повністю легально та прозоро;
- складне податкове адміністрування;
- велика кількість документів, необхідних для ведення підприємницької діяльності;
- недостатній рівень державної підтримки МСП;
- труднощі в ліцензуванні певних видів діяльності (зокрема, жорсткі вимоги до персоналу);
- неправильне трактування чиновниками своєї ролі у суспільстві, коли вони вважають, що суспільство повинно працювати на них, а не навпаки.

Бар'єри, пов'язані з умовами ведення та фінансовим забезпеченням бізнесу на макрорівні:

- монополізація ринків і домінування великого бізнесу;
- наявність в державі пільговиків, які мають різні преференції;
- недостатньо розвинута інфраструктура (неякісні дороги та сполучення);
- невідповідність вітчизняних стандартів якості європейським і, відповідно, перешкоди при здійсненні експорту-імпорту;
- високі ставки кредитів, і як наслідок, їх недоступність.

Адміністративні бар'єри на рівні регіону:

- труднощі у реєстрації бізнесу;
- непрозорість тендерних процедур (часто підприємцям невідомо про проведення закупівель);
- низька зацікавленість місцевої влади в сприянні розвитку бізнесу;
- недостатня інформативність інтернет-сайтів державних органів влади (важко знайти потрібну інформацію або вона відсутня);

- податкова адміністрація, санепідемстанція розцінюються як каральні органи. Вимоги, які ставляться ними часто є незрозумілими та суперечливими;
 - відсутність кваліфікованих кадрів для здійснення певних видів діяльності (наприклад, управління об'єднаних територіальних громад (ОТГ));
 - висока вартість оренди приміщень та землі;
 - низький професійний рівень митників в питаннях митного оформлення товарів.
- Бар'єри, пов'язані з умовами ведення та фінансовим забезпеченням бізнесу на рівні регіону:
- низька етика бізнесу, зокрема, невиконання домовленостей постачальниками;
 - нестача інформації (про умови ведення бізнесу, законодавство, нові технології) та відсутність інформації про організації, які надають підтримку (юридичні консультації) малому бізнесу;
 - недостатній рівень співробітництва з іншими підприємствами;
 - низькі заробітні плати, і, як наслідок, низька купівельна спроможність споживачів та виїзд кваліфікованих працівників закордон;
 - корупція в різних формах і проявах (вимагання хабарів, або накладення штрафів);
 - труднощі у пошуку кваліфікованих кадрів для здійснення певних видів діяльності.
- Виходячи з описаних вище проблем, які гальмують започаткування та ведення малого і середнього бізнесу ветеранами АТО у Тернопільській області, пропонуємо запровадити такі заходи:
- забезпечити максимальне спрощення процедури реєстрації бізнесу;
 - забезпечити відшкодування відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами підприємництва (демобілізованими учасниками АТО) для реалізації бізнес-проектів;
 - надавати пільги учасникам АТО при започаткуванні бізнесу;
 - створити бізнес-інкубатор, з метою здійснення консультування, навчання, інформування та супроводу бізнесу;
 - організувати проведення спеціалізованих навчань із започаткування власного бізнесу;
 - надавати постійну інформаційну підтримку для осіб, які започатковують та здійснюють підприємницьку діяльність, шляхом організації діяльності Центру підтримки підприємництва в області;
 - сприяти створенню об'єднань власників бізнесу з метою навчання та обміну досвідом між власниками бізнесу та ветеранами АТО;
 - провести аналіз існуючих інвестиційних пропозицій на відповідність Стратегії розвитку регіону, громади;
 - перевести діяльність Державної фіскальної служби та Держпродспоживслужби в області у режим консультативних органів та сервісних служб;
 - створити на місцевому телебаченні сюжети про історії успішного підприємництва;
 - сприяти у проведенні стандартизації товарів та послуг місцевого бізнесу відповідно до Європейських вимог;
 - створити та підтримувати в актуальному стані електронну базу інфраструктури підтримки підприємництва області та широко розповсюджувати дану інформацію серед бізнесу та населення області;
 - проводити систематичні семінари, тренінги, круглі столи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності бізнесу, в тому числі щодо етики ведення бізнесу;
 - створити систему стимулювання для бізнесменів, які займаються суспільно корисним бізнесом;
 - створити єдиний інформаційний ресурс з інформацією про умови ведення бізнесу, законодавство, програми розвитку малого бізнесу, гранти, програми розвитку регіону, інвесторів тощо;
 - покращити комунікацій між службою зайнятості, рекрутинговими компаніями та приватним бізнесом;
 - провести антикорупційні експертизи чинних регуляторних актів;
 - створити електронну базу чинних регуляторних актів.

Таким чином можемо констатувати, що для успішної допомоги ветеранам потрібно враховувати як кращу практику волонтерських ініціатив, так і досвід розвинутих країн. Майбутні підприємці-ветерани повинні отримувати початкову інформацію про власну справу при орієнтації до цивільного життя до демобілізації. Важливо забезпечити ефект синергії громадських та регіональних ініціатив із загальнодержавними, наявність та доступність субвенцій і грантів для ефективних ініціатив ветеранів. Навчання та професійна підготовка від центрів зайнятості повинна врахувати особливі навички та виклики військових. Наявність дієвих універсальних програм підтримки відкриття та фінансування нового бізнесу – це велика частина успіху.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, результати проведеного дослідження полягають в наступному:

1. Проведено комплексний аналіз діючих громадських ініціатив та регіональних програм підтримки ветеранів АТО в Україні загалом, та в Тернопільській області зокрема, досліджено функції інституцій, які їх забезпечують. Визначено, що проблемність ситуації полягає у тому, що діяльність цих структур на сьогодні є недостатньо скоординованою, що ускладнює комунікаційні процеси між

ветеранами АТО та установами, які мають потенційні й реальні можливості для надання їм кваліфікованої допомоги і підтримки.

2. Здійснено дослідження досвіду розвинутих країн (США, Великобританії, Канади) щодо формування сприятливого соціального, інституційного й інформаційного середовища для відкриття власної справи і реалізації підприємницьких ініціатив демобілізованих учасників бойових дій. Визначено, що для успішної допомоги ветеранам потрібно враховувати кращу практику волонтерських ініціатив та досвід розвинутих країн.

3. Розглянуто Дорожню карту як інструмент формування сприятливої політики ведення малого і середнього бізнесу в регіоні.

4. Сформовано результати проведених фокус-групових досліджень за участю ветеранів АТО, систематизовано бар'єри для започаткування і ведення приватного бізнесу, а також розроблено перелік практичних пропозицій для їх вирішення.

Подальші дослідження у сфері даної проблематики може бути присвячено особливостям встановлення ефективного зворотного зв'язку між ветеранами АТО та регіональними органами влади.

Література

1. Пожидаев Д. От боевых действий – к гражданской жизни / Д. Пожидаев // Социологические исследования. – 2014. – № 2. – С. 70-75.

2. Еремина Т. Социально-психологическая адаптация граждан, принимавших участие в боевых действиях [Электронный ресурс] / Т. Еремина, Н. Крюков, Ю. Логинова. – Режим доступа: http://window.edu.ru/catalog/pdf2txt/270/50270/24619?p_page=1

3. Ніколаєнко С. Особливості психологічної допомоги учасникам військових дій при посттравматичному стресовому розладі [Електронний ресурс] / С. Ніколаєнко. – Режим доступа: <http://irbisnbuv.gov.ua>

4. Порошенко назвав кількість мобілізованих протягом шести черг мобілізації. УНІАН (24 серпня 2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступа: www.unian.ua/war/1114740-poroshenko-nazvav-kilkist-mobilizovanihprotyagom-shesti-chergh-mobilizatsiji.html.

5. Щодо надання послуг державної служби зайнятості безробітним з числа військовослужбовців, які брали участь в АТО (4 вересня 2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=393494>.

6. Щодо ситуації на ринку праці та діяльності Тернопільського обласного центру зайнятості у січні-грудні 2016 року: Аналітична довідка. – Тернопіль: ТОЦЗ, 2017. – 234 с.

7. Довідка про надання земельних ділянок учасникам АТО та членам їх сімей станом на 7 червня 2017 року. – Тернопіль: Головне управління Держгеокадастру в Тернопільській області, 2017. – 35 с.

8. Гусак О. Світовий досвід вироблення державної політики щодо формування міжпрофесійної мобільності військовослужбовців [Електронний ресурс] / О. Гусак. – Режим доступа: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2008-1/doc/5/04.pdf>.

9. "From boots to business: Innovative delivery & partnership" [Електронний ресурс]. – Режим доступа: https://www.sba.gov/sites/default/files/files/B2B_Brochure.pdf.

10. "UK Government Development Strategy indicators" [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sustainabledevelopment.gov.uk/publications/uk-strategy-2005>

11. "Prince's Operation Entrepreneur: Scilled veterans. Confident entrepreneurs" [Електронний ресурс]. – Режим доступа: www.princesoperationentrepreneur.ca

References

1. Pozhidaev, D. (2014), "From military operations to civilian life", *Sotsiologicheskie issledovaniya*, no. 2, pp. 70-75.

2. Eremina, T., Kryukov, N., Loginova, Yu. (2010), "Socio-psychological adaptation of citizens who took part in hostilities", available at: http://window.edu.ru/catalog/pdf2txt/270/50270/24619?p_page=1 (access date June 3, 2017).

3. Nikolayenko, S. (2012), "Features of psychological assistance to participants in military operations in post-traumatic stress disorder", available at: <http://irbisnbuv.gov.ua> (access date June 12, 2017).

4. Information agency "UNIAN" (2015), "Poroshenko called the number of mobilized during six queues of mobilization. UNIAN (August 24, 2015), available at: www.unian.ua/war/1114740-poroshenko-nazvav-kilkist-mobilizovanihprotyagom-shesti-chergh-mobilizatsiji.html (access date June 8, 2017).

5. State Employment Service (2016), "Regarding the provision of services of the state employment service to the unemployed from the number of servicemen who participated in the ATO", available at: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=393494> (access date June 1, 2017).

6. Ternopil Regional Employment Center (2016), "On the situation in the labor market and activities of the Ternopil Regional Employment Center in January-December 2016", Analytical Reference.

7. The Main Department of the State Geographical Cadastre in the Ternopil Oblast (2017), "A reference for the provision of land plots to ATO participants and their family members as of June 7, 2017", Analytical Reference.

8. Husak, O. (2014), "World experience in developing a state policy on the formation of interpersonal mobility of servicemen", available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2008-1/doc/5/04.pdf> (access date June 11, 2017).

9. "From boots to business: Innovative delivery & partnership", available at: https://www.sba.gov/sites/default/files/files/B2B_Brochure.pdf. (access date June 5, 2017).

10. "UK Government Development Strategy indicators" (2005), available at: <http://www.sustainabledevelopment.gov.uk/publications/uk-strategy-2005> (access date April 15, 2017).

11. "Prince's Operation Entrepreneur: Scilled veterans. Confident entrepreneurs", available at: www.princesoperationentrepreneur.ca (access date May 10, 2017).

УДК 331.218.3; 316.334.55

Ільчук В.В.,
канд. екон. наук, науковий співробітник
лабораторії економіки
Інститут сільського господарства
Карпатського регіону НААН

ПРОБЛЕМИ В СФЕРІ ФОРМУВАННЯ І РЕГУЛЮВАННЯ ДОХОДІВ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ТА ОСНОВНІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЇХ АНАЛІЗУ

Ilichuk V.V.,
cand.sc.(econ.), research fellow of the laboratory of economics
Institute of Agriculture of the Carpathian region NAAS

PROBLEMS IN THE SPHERE OF FORMATION AND REGULATION OF INCOME OF THE RURAL PEOPLE AND THE MAIN METHODOLOGICAL APPROACHES TO THEIR ANALYSIS

Постановка проблеми. Функціонування господарської системи України супроводжується низкою негативних явищ та процесів у сфері формування доходів, а саме невисокий дохід, його диференціація, перерозподіл, інституційна несформованість та тіньові складові є основними з проявів проблеми та протиріччя в системі їх регулювання. Складна ситуація у сфері доходів населення, сформована у період кризового стану економіки, вимагає здійснення комплексу відповідних заходів, які забезпечать їх зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні аспекти державного регулювання доходів населення розглядалися у працях багатьох українських та зарубіжних вчених. Узагальнити методичні підходи до аналізу доходів і рівня життя сільського населення допомогли праці таких вчених, як Огонь Ц.Г. [1], Коваленко В.В., Дмитров С.О. та Єжов А.В. [2], Прохар Н. В. та Ночовна Ю.О. [3], Солдатенко О.В., Антипов В.І. та Музика-Стефанчук О.А. [4], Холод Н.М. [5], Кісіль М.І. та Саловська Л.В. [6], Гнатишин Й.П. [7], Берданова О.В. [8], Ховрак І.В. [9], Смутіна Я.В. та ін. [10]

Незважаючи на велику кількість наукових праць з проблем формування доходів, розширення кола суб'єктів їх регулювання, збагачення форм та методів дослідження вітчизняна наукова думка в цих питаннях відстає від реальних змін у соціально-економічному становищі.

Постановка завдання. В сучасній економічній теорії відсутній комплексний аналіз системи формування доходів сільського населення, тому необхідно сформулювати відповідне комплексне уявлення про методичні підходи до здійснення зазначеного аналізу. Необхідно зазначити, що системні наукові дослідження, пов'язані з науковою оцінкою показників доходів населення, методів їх аналізу, на сучасному етапі є актуальними як в теоретичному, так і практичному аспектах.